
ISHOD ISTRAŽIVANJA I ZAKLJUČAK

Polazište istraživanja u ovoj knjizi bilo je razumijevanje pojam *rod* u Gabriele Kuby, njezino tumačenje značenja te riječi u međunarodnim, osobito europskim dokumentima te njezino tumačenje odnosa Katoličke crkve prema konceptu roda. Postavke Gabriele Kuby provjeravane su na temelju značenja što ih pojam rod ima na razini Europske unije; na temelju značenja koje pojmu rod u međunarodnim i europskim dokumentima pripisuje komisija *Justitia et pax* Njemačke biskupske konferencije; na temelju značenja koje rod ima u sklopu rodnih teorija, u izjavama Svete Stolice, u crkvenim dokumentima i u teologiji. Osim prikaza različitih definicija i ocjena rodnog koncepta, istraženi su izvori razumijevanja roda kao šifre za homoseksualnost kao i izvori na kojima se temelje postavke crkvenih dokumenata o rodu. U ovoj je studiji prvi put upozoreno da se u crkvenim dokumentima o rodu može prepoznati snažan utjecaj tumačenja pojma rod katoličkih autora fundamentalističkog svjetonazora. Ishod istraživanja sažeto se može prikazati u nekoliko točaka zrcaljenjem različitih polazišta.

1. Pojam rod i sve složenice te riječi koje se rabe u međunarodnim i europskim dokumentima za Gabriele Kuby imaju značenje šifre tajnog plana rodnih ideologa koji provode rodnu revoluciju s ciljem ukidanja heteroseksualnosti i promicanja homoseksualnosti. Pojam rod i njegove složenice Kuby ne poima niti tumači u smislu promicanja ravnopravnosti žena i muškaraca. Takve postavke o rodu zastupaju i autori članaka u *Leksikonu* Papinskoga vijeća za obitelj. Ti autori, kao i Gabriele Kuby, u određenjima roda i u terminologiji (rodna ideologija, rodni ideolozi, tajni plan, rodne feministkinje, rod kao šifra za homoseksualnost) pozivaju se na američke spisateljice Leary O'Delay i Christinu Hoff Sommers. Obje autorice predstavnice su američkog antifeminizma, a O'Delay i katoličkog fundamentalizma.

Analiza značenja riječi na razini Europske unije pokazuje da se pojmom rod izriče politika promicanja ravnopravnosti žena i muškaraca, politika koja jednako uzima u obzir životne situacije i žena i muškaraca i koja se temelji na njihovoj zajedničkoj, kreativnoj suradnji. Na taj način uporabu pojma rod u međunarodnim i europskim dokumentnima razumije komisija Njemačke biskupske konferencije *Justitia et pax* i – od teologa koji spominju međunarodne i europske dokumente – kardinal Karl Lehmann i Saskia Wendel.

2. Na međunarodnoj i europskoj razini rod se odnosi na koncepte muškosti i ženskosti i na odnos ravnopravnosti među muškarcima i ženama a izrazom *seksualna orijentacija* štite se prava homoseksualaca. U homoseksualnom kontekstu pojam rod uglavnom se smatra heteroseksualnim konceptom koji je neprimjeren za izricanje homoseksualnih identiteta. Lezbijski rodni identiteti *butch* i *femme* naizgled se uklapaju u rodni koncept ali se u konačnici bolje uklapaju u koncept *transroda*: proširuju shvaćanje identiteta žene, lezbijskog identiteta, stvaraju rodne performanse koje nadilaze tradicionalno poimanje roda.

Za razliku od Svete Stolice koja u svojim izjavama razlikuje rod i seksualnu orijentaciju, Gabriele Kuby ne uočava tu razliku kao što je ne uočavaju ni autori članaka o rodu u *Leksikonu* Papinskoga vijeća za obitelji. Jutta Burggraf doduše razlikuje seksualnu orijentaciju i rod ali ne u kritici rodnih ideologija nego samo u vlastitom tumačenju roda i to razlikovanje bitno ne utječe na njezine postavke o rodnim teorijama.

Teolozi koji rod smatraju društvenom nadgradnjom i analitičkim sredstvom teološkog istraživanja, rod tumače u heteroseksualnom konceptu. Nadilaženje granica heteroseksualnosti prisutno je u postavkama ekumenskog projekta *teološkog istraživanja spolova u dijalogu* i povezano je s pomicanjem polazišta od roda prema spolu. To još jednom pokazuje proizvoljnost postavke o pojmu rod kao šifri za homoseksualnost.

3. Gabriele Kuby ne prihvaća podjelu na *spol* i *rod* i zagovara povratak na *staru riječ spol*. Sveta Stolica, unatoč ogradama, tu podjelu prihvaća. Prihvaćaju je čak i katolički teolozi koji dijele mišljenje Gabriele Kuby o rodu kao šifri tajnog plana rodnih ideologa (vidi poglavlja 6.4. i 7.2.1.). Rod tumače kao društveno-kulturnu konstrukciju naglašavajući ipak, u skladu sa stavom Svete Stolice, da ta društveno-kulturna dimenzija roda ima svoje biološko utemeljenje. Beatriz Vollmer de Colles rodnim feministicinjama čak izričito priznaje zaslugu razlikovanja spola

i roda. Zaključno se može reći da je stajalište i teologa i crkvene hijerarhije da Crkva nema alternative pojmu rod, da taj pojam treba rabiti i primjereno tumačiti te tako dati svoj doprinos rodnoj raspravi.

4. U rodnim teorijama rodu se najviše pripisuju sljedeća značenja: rod kao sekundarno obilježje osobe; kao odnosna točka konvergencije između kulturno i povijesno specifičnih skupova odnosa; kao *činjenje*; kao *analitička znanstvena kategorija* ili kao *metakategorija* koja nadilazi razlike prirode i kulture, granice znanstvenih disciplina, nacionalne granice. Kao analitička kategorija rod se rabi za istraživanje *identiteta* i/ili *asimetrijskih odnosa moći*. Pomak od poimanja roda kao *skupa oznaka, društveno pripisanih vlastitosti* do roda kao *analitičke kategorije* i *metakategorije*, kao instrumenta kulturne refleksije i društvene kritike osporava poimanje roda kao totalizirajuće kategorije.

U odnosu na način na koji poimaju i rabe pojam *rod*, teologe se može podijeliti na: a) one koji rod poimaju kao skup društveno pripisanih vlastitosti koje ishode iz biološkoga tijela i koji rod ne rabe kao analitičko sredstvo teoloških analiza i promišljanja (poglavlje 7.2.); b) teologe koji rod poimaju kao analitičko sredstvo propitivanja društveno-kulturne i teološke konstrukcije spola i uzroka hijerarhizacije spolova (poglavlje 7.3).

5. Gabriele Kuby smatra da je Katolička crkva „zakletih neprijatelj rodnih revolucionara i svih njegovih predvodnika, korisnika i suradnika“.⁴²⁵ Pretpostaviti je da između zakletih neprijatelja nema dijaloga. Pođe li se od te postavke, među teolozima se mogu uočiti dva pristupa.

U prvom, teolozi se za pobijanje rodnih teorija služe zbirkama tekstova rodnih ali i drugih autora ne uzimajući u obzir kontekst iz kojeg su tekstovi uzeti i/ili rodnim teoretičarima pripisuju postavke koje se zbog bibliografskih nedostataka ne mogu provjeriti (Burggraf, Vollmer de Colles, Alzamora Revoreda).

U drugom, teolozi ulaze u dijalog s rodnim teorijama. Premda kritiziraju radikalne rodne teorije, priznaju doprinose čak i radikalno (de)konstruktivističkih stajališta i obrazlažu mogućnosti kritičko-konstruktivne uporabe pojma rod i rodno osviještene politike na praksu u samoj Crkvi (Lehmann, Wendel).

Osim toga, na temelju teoloških radova prikazanih u ovom radu (poglavlje 7.3.) moguće je zaključiti da se i u teologiji događa pomak od *feminističkog* prema *rodnom* i od rodnog prema *spolnom* istraživanju pri čemu *spol* obuhvaća

425 Usp. Gabriele KUBY, *Nova ideologija seksualnosti*, 68.

značenje i spola i roda. Pomak od rodnog prema spolnom istraživanju prisutan je u konceptima *spolno osviještene teologije* i osobito u ekumenskom projektu *teološkog istraživanja spolova u dijalogu*. U tim se teološkim pristupima spol istražuje kao predmet, kao subjekt i kao perspektiva istraživanja. U teološkom istraživanju spolova u dijalogu ne propituju se samo spol i rod nego i seksualna orijentacija i otkrivaju se slijepe točke koje nastaju kad se teologizira odvojeno u feminističkim, muškim, homoseksualnim i queer krugovima. Dok je teološko rodno istraživanje usmjereno na teološku konstrukciju dvaju spolova i njihovog odnosa, *teološko istraživanje spolova u dijalogu* uključuje i dekonstruktivističko istraživanje spola radi nadilaženja spolnih hijerarhije. Dekonstruktivistička perspektiva se pri tom uzima kao metoda, stajalište, ne kao norma. Potrebno je ipak istaknuti da se teološko istraživanje spolova u dijalogu događa na ekumenskoj razini. Katolički autori analizirani u ovom radu ostaju vezani uz heteroseksualni koncept.

Navedeni ishodi ove studije ukazuju da u Crkvi postoji široka lepeza razumijevanja pojma rod: od demoniziranja i posvemašnjeg odbijanja rodnih teorija fundamentalističkih autora, čija se stajališta temelje na slabom poznavanju rodnih teorija i na svjetonazoru obilježenom dualističkim poimanjem zbilje i odbojnosti prema suvremenom svijetu, do kreativnog dijaloga teologa s rodnim teorijama. Sveta Stolica svojim izjavama i dokumentima bliža je stajalištu katoličkih fundamentalista, ali ih odbacivanjem biološkog determinizma posve ne podržava. Potrebno je ipak uočiti snažan utjecaj katoličkih fundamentalističkih autora na Papinsko vijeće za obitelj a preko njega i na Kongregaciju za nauk vjere što se u slučaju pojma rod očitovalo u *Pismu biskupima Katoličke crkve o suradnji muškarca i žene u Crkvi i svijetu*.

Ovo istraživanje pruža zainteresiranim čitateljima u Hrvatskoj drugačiji, složeniji pogled na značenje pojma rod i upoznaje ih s drugačijim stajalištima o rodu u okviru Katoličke crkve nego što svojom knjigom sugerira Gabriele Kuby. Primjeri teološkog promišljanja rodnih teorija navedeni u ovoj knjizi kršćane u Hrvatskoj mogu ohrabriti da umjesto križarskog rata protiv pojma rod i rodnih teorija taj pojam shvate kao mjesto susreta sa suvremenim čovjekom i s njegovom složenom slikom o sebi, kao čvorište interdiscipliniranih rasprava kojima katolička teologija može dati dragocjen doprinos i istodobno primati poticaje za vlastiti razvoj.